

Mistä kaupunki vaikenee, siitä on puhuttava

Päivittäinen kävelyreitimme kulkee Museokadun ja Oksasenkadun kulmasta Stockmannille. Jäskus käytämme kiertotietä, Tempelikadun, Fredrikinkadun ja Bulevardin kautta, koska matkan varrella on antikvaarisia kirjakauppoja, josta Anja tykkää, ja Ekbergin kahvila, josta minä tykkään. Mutta useimmiten menemme suoraan, Museokatua ja Mannerheimintietä pitkin, koska minua väsyttää tai olen laiska.

Pyydän teitä mukaan, minun ehdoillani, minun kaupungissani.

Pysähdyspaikkoja olen valinnut kolme: Museokatu 9, Töölönkadun alku ja Eduskuntatalon tienoo.

Elämänvaiheita olen valinnut kolme: lapsi (20-30-luku), arkkitehti (40-80-luku) ja kirjailija (90-luku).

Helsinki my love.

Museokatu 9

Perhe asui tässä talossa kun minä synnyin Eiran sairaalassa. Paraatioven vieressä oli ja on vieläkin Joutsenen peili-kauppa. Varmaan leikin joskus omistajan lasten kanssa. Ulkovioli niin raskas, että minun oli pyydettyä ohikulkevan tädin apua sen avaamiseksi, vaikken olisi millään kehdannut. Vanhemmat broidit kävivät Forsbergin valmistavaa nurkan takana Vänrikki Stoolinkadulla, mutta niin kauas en uskaltanut yksin. Kun tultiin maalta syyskuun ensimmäisenä, porraskäytävä kaikui ja haisi vieraalta. Kodista en muista mitään. Sen jälkeen kun koulu oli muuttanut Yrjönkadulta uuteen hienoon taloon Cygnaeuksenkadun mäen päällä, käytiin välitunnilla röökillä kahvilassa samassa talossa lähempänä stadia. Joskus luontsan ope Nalle yllätti meidät, mutta ymmärsi ja katsoi muualle, koska oli itse kova tupakkamies. Mutta silloin perhe asui jo Pietarinkadulla.

Talo siirtyi tajunnan takarajalle. Katse suuntautui eteenpäin. Vuosien ponnistelujen jälkeen olin omaksunut täydellisesti arkkitehdin maailmankuvan, funktionalistisen, modernistisen ja ylimielisen. Oli tärkeää asua aina viimeksi rakennetulla alueella: ensin kerrostalossa Mannerheimintien päässä, sitten Munkkivuorella ja lopulta unelmien täyttymyksessä eli rivitalossa Tapiolassa. Museokatu oli vanhojen ruotsinkielisten tädien suutua. Yksi heistä oli tant Erna, joka asui samassa rapussa kuin me aikanamme. Joskus kävin häntä katsomassa, enemmän äitini kehotuksesta kuin omasta halusta. Suuri asunto, yllättävän valoisa, vanhanaikainen sekä pohjaratkaisultaan että kalustukseltaan, varmaan samanlainen kuin meillä aikanaan. Kahvilaa en huomannut.

Nyt asun saman kadun varrella, ei samassa talossa mutta samaan aikaan eli 20-luvun alussa rakennetussa. Tant Erna on kuollut aikoja sitten. Oma asuntonne muistuttaa hänen asuntoaan, vaikkei kalustus olekaan biedermeierä

ja palvelijanhuone on yhdistetty keittiöön: väljä, joustava, antaa mahdollisuuksia uusien sukupolvien uusille elämäntavoille. Tietoisuus ympäristön menneisyydestä on muuttanut suhtautumistani. Nykyisen Museokadun laakso on kuulemma joskus ollut karjankuljetusreitti Taivallahden teurastamolle. Etu-Töölön rakentaneet grynderit eivät olleet vain omia voittojaan maksimoivia spekulanteja, kuten nuorelle arkkitehdille sodan jälkeen opetettiin, vaan rakentajia, jotka, päinvastoin kuin nykyään, ymmärsivät mitä asiakkaat halusivat ja osasivat piirtää taloja siinä kuin arkkitehditkin. Kahvila on saanut kilpailijan. Poikkean kummassakin silloin tällöin.

Töölönkadun alku

Luonnontilassa oleva merenrantamaisema, samanlainen kuin muuallakin Helsingin ympäristössä, sileitä kalliorinteitä ja koloja, sellaisia joihin yritin turhaan syyttää nuotiota pakkolisten partioetkien aikana, vain kiinalaisten kaivamat vallihaudat puuttuivat, sillä ne alkoivat vasta Töölön tulinnan takaa. Uuden koulun alapuolella oli haiseva kusiputka, samanlainen kuin vanhoissa valokuvissa Pariisista, ympärillään keltarunkoisia koivuja, joita kutsuimme eukalyptuspuiksi. Isossa kulmatalossa asui luokkatoveri, jota kadehdin lyhyen koulumatkan takia. Kansallismuseo ei ulottunut tajuntaan asti, koska torni oli piilossa ja puiston puut pieniä. Minä seisoin syrjässä, kädet kyynärpäitä myöten taskuissa koska päällystakkia ei voinut pitää oli kuinka kylmä tahansa, ja tsiigasin kuinka isot kundit futaa kartsalla. Joskus harvoin ohijoi fiude ja shaffari painoi torvea vihaisesti, mutta ne vain jatkoivat skulaamista.

Sitten unohdin koko paikan. Se toi mieleen ikävät koulujat eikä auton ikkunasta muutenkaan ehdi katsoa ympärilleen. Jossain vaiheessa havaitsin ohimennen, että koulun viereen oli noussut Arbis ja Dagmarinkadun toiselle puolelle teräväkulmainen Finnairin talo. Mitään sanomatonta arkkitehtuuria, mutta juuri sellaista kun silloin oli tapana tehdä ja johon minä olin tottunut, itsestään selvästi ja kyselemättä, ja jonkalaisia olisin itsekin piirtänyt, jos vain joku olisi tilannut. Jossain vaiheessa ajattelin ohimennen, että mitähän luokkatovereista on tullut ja pitäisikö sittenkin mennä niitä tapaamaan sitten kun ylioppilaaksi tulosta on kulu- nut kymmenen, kaksikymmentä tai kolmekymmentä vuotta; onko siitä tosiaan jo niin kauan. Mannerheimintie oli minun katuni ja upouusi Finlanditalo minun taloni, ei Museokatu eikä ikivanha Kansallismuseo, senhän kuulee jo nimistäkin.

Eläväinen koulu on muutettu kuolleeksi museovirastoksi ja vanha juhlasali pilattu. Kalliopainanteet on rakennettu puistoiksi. Suunnittelija ei ole suunnitellut vain käytäviä ja kenttiä, vaan myös sen miten niitä saa käyttää. Vapaat leikit eivät enää ole mahdollisia. Lapsilla ja koirilla on omat karsinansa, joihin minulla ei ole pääsyä, eikä edes puistonpenkille, koska sen ovat puliukot vallanneet. Onneksi Kansallismuseon ennal- laan eikä puistoa ole jaettu osastoihin. Pömpeli on vaihtunut ranskalaiseen auto- maattivessaan, jota minä en uskaltaisi käyttää vaikka tarvetta olisi. Kuvittelen kuinka järjestelmä huuhtelee myös minut, ovi juuttuu kiinni ja siellä minä makaan märkänä kunnes aamun ensimmäinen kulkija pyytää apua, jos viitsii. Eukalyptuspuut ovat hajun puutteessa näivettyneet tavallisen värisiksi. Kioskeja on kaksi, snagari ja R. Huma-

lainen mies ajoi autollaan nakkijonoon, kimpaantuneena siitä ettei hänen annettu etuilla. Roskien määrä lisääntyy viikonloppua kohden, sillä teknisen viraston sinihaalarimiehet siivoaa käytäviä ja korjaa vessaa varmaan vain maanantaisin. Ostrobotnian talon arkkitehtuuri paranee, eikä ainoastaan siksi että minusta tulee Mattilan Vuokon parturiliikkeen vakioasiakas ja kulmaan ilmestyy Storyvillen jazzravintola.

Eduskuntatalon tienoo

Valtava talo kallion päällä, valtavan sorakentän takana, puuttomassa ympäristössä, olisi näkynyt hyvin Simonkadun mäelle, jota laskimme Lassen kanssa kelkalla alas Heikin- kadulle ja sen yli. Mutta koska emme vilkuilleet sivuille, siitä jäi vain hämärä kuva verkkokalvon reunalle. Joskus käytiin hakemassa pakettia makasiinirakennuksesta. Tumman tiiliseinän vaalealle raidalle oli kirjoitettu Saapunut Tavar- ra. Varo junaa, se voi tulla tuolta tunnelista milloin tahansa. Sekin pelotti minua, että ratapiha oli niin paljon oikean kaupungin alapuolella. Kuvittelin että ehkä helvetissä on jotenkin tällaista ja huokasin helpotuksesta kun noustiin takaisin maan pinnalle. Mainoksia ryssä kasarmin lank- kuaidassa tavailin aikani kuluksi, kunnes Mamma huusi että tule nyt jo, meillä on kiire, täytyy ehtiä vielä Stockmannille. Mennäänkö katsomaan myös leikkikaluja, minä marisin, mutta en saanut vastausta.

Kummallista että noin vanhanaikaista ja suorastaan fa- sistista arkkitehtuuria on voitu tehdä niin myöhään kuin vuonna 32, samana vuonna kuin Paimion parantola. Olisi- ko minusta tullut erilainen arkkitehti, jos kilpailu proffan virasta olisi päätynyt Aallon eikä Sirénin voitoksi? Presi- denttien näköispatsaat saivat minut huutamaan kauhusta. Olin täysiverinen modernisti, abstrakti taide oli ainoa mah- dollisuus. Sorakenttä Eduskuntatalon edessä nurmetettiin. Ensimmäisenä yönä sen yli ajoi kuorma-auto ja työ oli uu- sittava. Odotin malttamattomana, että Aallon kokonaisvaltaista

keskustasuunnitelmaa alettaisiin toteuttaa – itsenäisen Suomen juhla-aukio autonomian ajan Senaatintorin vastinpariksi, mikä mahtava historiallinen näkemys! – ja päästäisiin vih- doinkin eroon valtakunnan tärkeimmän paikan arvoa alen- tavasta ratapihasta ja ryssänaikaisista rötelöistä.

Eduskunnan lisärakennus, joka aikanaan tuntui ihan kel- volliselta modernismilta, vaikka ikkunakulmat olikin pyö- ristetty kuin linja-autos- sa, hävisi laatutaistelun lopullisesti kun pääraken- nuksen julkisivut pestiin ja graniitti alkoi hohtaa sinipunervaa, hieman salaperäistä alkuperäis- väriään. Miksi uuden talon materiaaliksi valit- tiin likaisenharmaa, tape- tuntuntuinen kivi, joka ei pesemällä parane? Yli- tän Aurorankadun, tun- nen lievän viemärinhajun ja astun puustikon var- joon. M.A. Nummisen ja hänen naisensa haamut istuvat tyhjällä penkillä. Vastenmielisyys käsittä- mättömän suurta ja köm- pelöä Kyösti Kalliota koh- taan taitaa olla viimei-

nen yhtymäkohtani modernistiseen taidekäsitukseen. Nuoret rullalautailijat pysäyttävät vauhtinsa patsaan jalustaa vasten ja minä tunnen itseni vanhaksi. Edustan nurmikko loistaa vihreänä. Reuna on tuettu graniittimuurilla ja koristeltu istutuksilla. Kiasman pohjoinen pää kaartuu veltosti, mut- ta ei sillä ole väliä, koska talo kohentaa ympäristöään, ra- jaa kivi-kaupunkia ja muodostaa urbaania taustaa urbaanille Mannerheimille. Nyt puisto tuntuu itsestään selvältä vaih- toehdolta. Säilyttäkää makasiinit, sillä ne ovat korvaama- ton jälki kaupungin teollisesta historiasta. Siirtäkää suun- nitteilla oleva konserttitalo radan varteen, älkää tuhotko meidän vanhaa kävelyreittiämme museolta asemalle lopullisesti, sillä oikeiteissä on ruutukaupungin inhimillisuus. 80 vuo- den provinsiaalisen uinahduksen jälkeen Helsingistä on jälleen tulossa eurooppalainen metropoli.

Ekskursio päättyy.

*

Huomiot vaikuttavat sekavilta ja sattumanvaraisilta. Mitä muuta ne voisivatkaan olla, sillä ne ovat muodostuneet autenttisista, kokemushetkellä spontaanisti syntyneistä muistikuvista. Mutta johtuen siitä, että olen itse käärinyt niistä yhdeksän siistiä ja suurin piirtein saman kokoista pakettia, mukana on myös annos sitä yleistä tietoa ja ym- märtystä, jota minulla tässä ja nyt on aiheesta hallussani.

Tätä kautta sinänsä täysin subjektiivisiin teksteihin si- sältyy analyysin ja yleistämisen mahdollisuus. Tiettyihin ikäkausiiin ja paikkoihin sitoutuneesta tarkastelusta olen poiminut joukon erilaisia käsityksiä siitä, mitä kaupunki ihmisten mielestä on ja pitäisi olla.

Kaupunki on luonnollinen ympäristö

Lapsi ja nuori suhtautuu fyysiseen ympäristöön vanhempi- en käsityksiä heijastavasti ja tiedostamattomasti, kuin peili Joutsenen näyteikkunassa. Kaupungin merkitykset ovat

piilossa. Monilla ihmisillä suhde jatkuu samankaltaisena, vaikka vivahteikkaampana, läpi koko elämän. Vanhojen auktoriteettien tilalle tunkee uusia.

Eduskuntatalon symboliarvo on säilynyt puhtaana, sekä abstraktisti että nyt myös konkreettisesti. Gallupkyselyissä kansalaiset ovat pitäneet sitä maan kauneimpana rakennuksena.

Finlandiatalon arkkitehtuurin pitäisi olla onnistunutta, koska sen on luonut maan nimekkäin arkkitehti. Rakennuksen kuuluisi olla kaunis myös siksi, että se on korkeimman tason kansainvälisten konferenssien, kulttuuritilaisuuksien ja konserttien työssija. Mutta huono akustiikka ja laattojen käyristyminen ovat synnyttäneet ratkaisemattoman ristiriidan. Merkitysten hierarkia on häiriintynyt, ihmiset eivät tiedä mitä ajatella ja turhautuvat.

Syyt voivat olla myös henkilökohtaisia. Miellyttävät muistot, onnistunut asuin- tai työpaikka, ystävällistä palvelua tarjonnut virasto, korkeatasoinen kauppa- tai viihdytyskahvila nostavat rakennuksen arvoa. Vastavasti epämiellyttävät kokemukset tekevät siitä ruman. Yhden ihmisen elinaikana sama talo tai ympäristö saattaa vaihtaa merkitystään monta kertaa, myös silloin kun fyysinen asu on pysynyt ennallaan.

Kaupunki on suunnittelun kohde

Joskus 60-luvun taitteessa olisin pitänyt reittikuvauksiani täysin hyödyttöminä. Kaupunkia suunniteltaessa niistä ei olisi ollut mitään hyötyä. Ajatus siitä, että olisin silloin ryhtynyt tekemään moista tekstiä on absurdi myös siksi, ettei käte- ni ollut harjaantunut kirjoittamaan vaan piirtämään.

Olin oman alan asiantuntija ja ylpeä roolistani. Sitä en huomannut että niitäkin oli olemassa, joilla (osa) tiedon lisäksi oli myös (kokonais)ymmärrystä ja jotka vieroksivat asiantuntijan tittelä. Tai jos huomasin, pidin heitä toivotoman vanhanaikaisina.

Yli kolmekymmentä vuotta jatkuneen prosessin tuloksena ajattelen nyt toisin. Mutta suomalaisessa yhteiskunnassa asiantuntijoiden asema, arvostus ja kunnioitus on entistäkin vahvempi.

Keitä ovat nämä suunnittelun asiantuntijat, tai paremmin, mikä on se asia, jonka he väittävät tuntevansa?

Kaupunki on, itse kunkin koulutuksesta ja sektorista riippuen, taloja, katuja, toreja ja puistoja, kauniita ja rumia ympäristöjä, lakeja, sääntöjä, rakennusoikeutta, rahaa, liikenne-ruuhkia ja -merkkejä, ratkaistuja ja ratkaisemattomia ongelmia, byrokraatia, poliittisia pelinappuloita, vallan ja arvovallan symboleja.

Luettelo vaikuttaa täydelliseltä, mutta ei ole sitä. Yksi, ja tärkein kaikista, puuttuu joukosta: kaupunkilainen itse. Tämä on määritelmällistä, sillä kaupunkilainen on aina maallikko, siis asiantuntijan antiteesi.

Kuinka niin, älähtää närkästynyt ekspertti, juuri hän on meidän toimintamme ylin ohjenuora.

Älkää uskoko häntä. Väite on pelkkää propagandaa. To-

dellisia kriteerejä, siis niitä joista halutaan vaieta, ovat oman ammattialan perinteiden ja käytäntöjen noudattaminen, henkilökohtaisen maineen tavoittelu ja uran edistäminen, kollegojen arvontanto, esimiesten mielistely, alaisten komentelu, kuntien keskinäinen kilpailu.

Kaupunkiasiantuntijat saattavat tietää omista erikoisaiheistaan yhtä ja toista. Mutta heidän ymmärryksensä jää puoliteihen, jos yltää edes sinne, sillä he eivät pysty tarkastelemaan kaupunkia kokonaisuutena, johon tavalliset ihmiset voisivat ja haluaisivat samastua.

Kukin heistä uskoo omaan totuuteensa, joka on pragmaattinen (filosofisia kannanottoja väheksyvä), modernistinen (teknologinen ja epähistoriallinen), jatkuvaan taloudelliseen kasvuun nojautuva (näennäisprogressiivinen) sekä kontrolloiva (normeihin nojautuva).

Asiantuntijarooli ja positivistinen kaupunkikäsitys eivät tietenkään aina kulje käsi kädessä, mutta kylä peittävyys on laajaa, molempiin suuntiin.

Kaupunki on harmoninen kokonaisuus

Kuten moni muukin korporaatio, on myös arkkitehtikunta jakautunut kahtia. Harvalukuinen eliitti määrää siitä mitä arkkitehtuurista ja arkkitehdeista tulee ajatella. Runsalukuinen riviarkkitehtien joukko seuraa perässä. Ja molemmat tekevät työtä eli suunnittelevat parhaan kykynsä mukaan.

Minä kuuluin jälkimmäiseen ryhmään. Asetelma oli skitsofreeninen. Toisaalta työ oli arkista aherrusta, käytännöllisten ongelmien ratkomista, yhteistoimintaa rakennuttajan ja insinöörien kanssa. Mutta samanaikaisesti tajunnan taka-alalla nakersi tietoisuus siitä, ettei tämä riitä. On oltava myös taiteilija, intuitiivinen ja luova yksilö.

Suunnittelutapahtuma on kuitenkin useimmiten kaikkea muuta kuin ainutkertainen. Todellisia kriteerejä, siis niitä joista halutaan vaieta, ovat ajankohtaisten muotivirtausten seuraaminen ja kansainvälisten tähtiarkkitehtien töiden valikoiva matkiminen.

Tänään voin sivusta katsoen todeta, että tilanne jatkuu jokin ennallaan. Arkkitehdit näkevät tehtäväkseen huolehtia kaupungin taiteellisesta kokonaislaadusta, koska arvelevat etteivät muut suunnittelun ammattiryhmät siihen pysty. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, etteivätkö myös he olisi modernisteja.

Ihanteena nähdään edelleen tabula rasa, alunpitäen tyhjä tai purkamalla tyhjennetty alue, koska silloin esteitä luovan kyvyn toteuttamiselle on mahdollisimman vähän. Säännöllisin väliajoin eturivin arkkitehdit korottavat äänensä ja vaativat, että ratapihan alueesta on laadittava kaupunkitaiteelliset vaatimukset täyttävä kokonaissuunnitelma ennen kuin tehdään uusia, suunnittelijoiden käsiä sitovia ennakkopäätöksiä. Makasiinien säilyttämistä ei vastusteta vain rapistuneisuuden ja epäajankohtaisen arkkitehtuurin takia. Motiivina on myös se, ettei niiden korjaaminen käyttökelpoisiksi ole yhtä vaativa suunnitteluhaaste kuin paikalle kaavailtu uusi konserttitalo.

Taiteilija-arkkitehdille palasittain suunnittelu on totaalisesti väärää politiikkaa. Hän ei halua oppia historiasta,

vaikka se tarjoaa esimerkkejä siitä kuinka hidas, sukupolvia ylittävä rakentamisen tahti tuottaa verrattomasti parempia kokonaisympäristöjä kuin lyhyen aikavälin kerta-suunnittelu.

Kaupunki on historiaa ja ristiriitoja

Oma käsitykseni on tarkentunut vasta viime vuosien aikana, sen jälkeen kun olen siirtynyt arkkitehdin ammatista eläkkeelle ja ryhtynyt kirjoittamaan. Nyt tarkastelen arkkitehtuuria ja arkkitehteja ulkopuolelta, vähän samaan tapaan kuin aloin tarkastella Suomea ulkopuolelta työskenneltyäni viitisen vuotta Afrikassa.

Lyhyesti (ja hieman mahtipontisesti) voisin sanoa, että nykyään näen kaupungin historiallisena jatkumona – history and continuity, kuten oppiaine brittiläisissä opetusohjelmissa edelleenkin ilmaistaan. Kaupunki muuttuu koko ajan, mutta sittenkin melkopienin askelin, hitaasti, ikään kuin raskaasti hengittäen.

Suomalaisten arkkitehtien ajatustavalle ominainen täydelliseksi mielletty katkos vanhan ja uuden arkkitehtuurin välillä tuntuu nyt liioittelulta. Modernismi alkaa näyttäytyä vain yhtenä vaiheena rakentamisen ja arkkitehtuurin pitkässä saatossa.

Tämä ei ole mikään uusi oivallus. Vanhoissa kulttuuri- maissa Modern Movement on koko ajan mielletty vain yhdeksi vaihtoehdoksi, jonka rinnalla perinteinen arkkitehtuuri elää ja voi hyvin. Asian voi ilmaista myös niin, että Suomen rakennuskanta on nuorempi, homogeenisempi ja modernisempi kuin melkein missä tahansa muussa maailman maassa.

Samanaikaisesti olen alkanut nähdä kaupungin erilaisen intressien moniarvoisena kenttänä. Harmonia osoittautuu mielettömäksi tavoitteeksi, sekä käytännössä että intellektuellisesti, sillä sen edellytyksenä on yhden osapuolen absoluuttinen ylivalta. Joskus näin on ollut. Arkkitehtonisesti loistavimmat ja monumentaalisimmat kaupunkiympäristöt eivät turhaan ole peräisin juuri niiltä ajoilta.

Kansalaisyhteiskunnan on löydettävä omat yhteistyöhön perustuvat menettelytapansa. Tulokset eivät ehkä täytä arkkitehtien ja muiden kaupunkiesteetikkojen vaatimuksia. Mutta tilalle saadaan kaupunkiympäristöjä, jotka eivät pyri piilottamaan fyysisen ilmiänsun takana vaikuttavia ristiriitoja vaan heijastamaan niitä. Moniarvoisuus ja -muotoisuus ovat itse asiassa aina olleet kaupunkien ominaisuuksia. Yhtenäisyys on laajimmillaankin ollut vain katkelmallista.

Tältä pohjalta, ja edelleen sivusta katsoen, olen sitä mieltä, että myös arkkitehtien opetus tulisi rakentaa toisenlaiselle pohjalle. Pääaineeksi voitaisiin nostaa historia. Tällä en tarkoita nykyisen kaltaisen opetuksen lisäämistä, vaan näkökulman ja asenteiden muutosta.

Rakennuksia ei tulisi tarkastella itsenäisinä kappaleina kuten nyt usein tehdään, vaan osana mennyttä, olemassa-olevaa ja tulevaa kaupunkia. Uuden suunnitteluun uhrattua opetusenergiaa voitaisiin siirtää tutkimukseen. Uskoakseni vain sieltä löytyy sitä ymmärrystä, jota kompleksinen kaupunkisuunnittelu vaatii.

Viattomuuteni rakentamisen, arkkitehtuurin ja arkkitehtien suhteen olen menettänyt moneen kertaan. Luotan tietoisuuteen, tietoon, kritiikkiin ja harkintaan. Minulle rakennetut ympäristöt eivät ole itsestään selviä eivätkä luonnollisia.

Tavalliset ihmiset, asukkaat, kansalaiset, kaupunkilaiset tai maallikot, millä nimellä heitä itsekukin haluaa kutsua, pitävät uusia taloja pääsääntöisesti rumina. He muodostavat mielipiteensä vaistonvaraisesti, nopeasti ja ohimennen.

Minun metodini on täsmälleen päinvastainen. Silti huomaan yhä useammin olevani samaa mieltä heidän kanssaan.

Ympyrä on sulkeutunut.

Yksilöitä on kuinka paljon tahansa. Heidän kokemustensa variaatio on rajaton. Kaupungin merkitykset voivat olla minkälaisia tahansa, sillä ne piiloutuvat ihmisten yksityisiksi ajatuksiksi ja asioiksi. Kun oma kokemus ja käsitys yleistetään, muuttuu kaupunkikäsitys itse asiassa universaaliseksi. Kaikkien ihmisten oletetaan suhtautuvan ympäristöön ja kaupunkiin samalla tavalla, ei ainoastaan meillä ja länsimaissa, vaan missä tahansa kulttuurissa.

Tällaisten tulkintojen takana vaikuttaa fenomenologinen kuva maailmasta, mikä ainakin meillä näyttää olevan valitseva arkkitehtuurin ja taiteen selittämisen filosofinen perusmalli.

Fenomenologiasta on tullut taikasana, jonka avulla melkein mikä tahansa taiteen- tai tieteenalan ongelmat ratkeavat. Sen nimeen vannovat niin ammattimaiset suunnittelijat kuin tutkijat, sitä pitävät itsestään selvästi oikeana sekä journalistit että muut harrastelijat. Vain ajan ja valituksen kysymyksenä pidetään sitä milloin epäilijät liittyvät ruotuun.

Yhdessä sukupolvessa heiluri on heilahtanut äärimmäisestä poliittisuudesta äärimmäiseen yksilökeskeisyyteen. Mutta se mikä ei ole muuttunut on yksiarvoisuus, vaihtoehtojen ja kritiikin lähes täydellinen puuttuminen. Mielestäni kehrääntyminen yhden ainoan konvention ympärille on jo sinänsä huolestuttavaa.

Fenomenologiseen käsitykseen, ainakin sellaisena kuin se suunnittelijoiden keskuudessa monasti tänään näyttää ilmenevän, sisältyy suvaitsemattomuuden siemen.

Itse luen omaa tekstiäni toisella tavalla. Missään ikävaiheessa en ole ollut ensisijaisesti yksilö vaan aina aikun ryhmän jäsen, yhden tai useamman. Tulkinta on yhteisöllinen ja kulttuurinen.

Yhteiskuntaluokaltaan, taustaltaan ja historialtaan samankaltaisia lapsia ja nuoria oli paljon. Perheittemme arvot, tavoitteet, harrastukset, ihanteet ja pelot olivat yhteisiä, me nauroimme samoille asioille ja itkimme samoista syistä. Ja me käytimme kaupunkiamme, siis omaa osaamme siitä, samalla tavalla. Aikuisena omaksuin arkkitehtien maailmankuvan yhtä totaalisesti. Eikä nykyinen käsitykseni ole sekään ainutkertainen. Suomessa samoin ajatteli-joita ei ehkä oli kovin paljon, mutta muualla Euroopassa sitäkin enemmän.

Meillä oli ja on siis omat osakulttuurimme ja muilla omansa. Mutta erilaisten kaupunkikäsitysten lukumäärä ei ole rajaton. Ne sitoutuvat aikaan, paikkaan ja historiaan. Kyse ei ole kaupungista tai kaupunkilaisista sinällään, vaan näiden urbaanien peruselementtien täydellisestä keskinäisestä integraatiosta.

Tämä on välttämätöntä, sillä ilman kaupunkia ei ole kaupunkilaista eikä ilman kaupunkilaista ole kaupunkia. Kannanotto sekä filosofinen että käytännöllinen. Asiantuntijoiden mielestä se saattaa olla triviaali ja maallikomainen, mutta minun mielestäni juuri tästä syystä hedelmällinen.

Pysyvät merkitykset eivät synny monumenttien äärellä koettujen ahaa-elämysten pohjalta. Ne eivät avaudu turismin vaan asukkaiden arkielämän ja pitkäaikaisen käytön kautta. Eivätkä silloinkaan ilman kiinnostusta, ponnisteluja, tietoa ja ymmärrystä.

Kulttuuriseen käsitykseen sisältyy suvaitsevuu- den siemen.